

A N T O N T S J E C H O V

De dame met het hondje

en andere verhalen

Zes novellen

1886 – 1899

Voorwoord

Anton Pavlovitsj Tsjechov (1860–1904) schreef zijn verhalen alsof hij niets zei en alles zei tegelijk. Hij had een hekel aan grote woorden, aan moraal, aan verklaringen. Zijn personages handelen, aarzelen, zwijgen — en in dat zwijgen zit alles wat telt. Dit recueil brengt zes verhalen bijeen die elk op hun eigen manier getuigen van zijn meesterschap: de kleine tragedies van het dagelijks leven, verteld met een precisie die nooit koud wordt.

De nieuwe buitenplaats opent het boek met een tableau van twee werelden die elkaar naderen maar nooit echt raken: een rijke ingenieursfamilie die een landgoed bouwt, en de boeren van het naburige dorp die toekijken met een mengeling van bewondering, wantrouwen en bittere spot. Tsjechov oordeelt niemand. Hij laat zien.

Pijn — wellicht het meest ontroerende stuk in dit boek — is het verhaal van een koetsier die zijn zoon heeft verloren en niemand kan vinden die naar hem luistert. Hij probeert het zijn klanten te vertellen, zijn collega's, een voorbijganger. Niemand heeft tijd. Uiteindelijk vertelt hij het aan zijn paard. Het is een van de kortste en verwoestendste verhalen in de wereldliteratuur.

Ouderdom, Bij de maarschalk van de edelheid en Het uniform van de kapitein zijn drie schetsen van mannen in hun verval — sociale, morele of simpelweg lichamelijke aftakeling — beschreven met Tsjechovs kenmerkende afstandelijkheid die nooit in onverschilligheid overgaat. Hij houdt van zijn personages, ook de belachelijke, ook de zwakke.

Het ongeluk, het langste verhaal in dit recueil, sluit het boek af met een studie van begeerte en gewetensnood. Een getrouwde vrouw wordt verliefd op een man die niet haar man is. Haar innerlijke strijd — de redenen die ze zichzelf geeft, de dingen die ze zichzelf verbiedt te denken — wordt gevolgd met chirurgische nauwkeurigheid.

Het einde laat de lezer achter met een ongemakkelijk gevoel van herkenning.

Samen vormen deze zes verhalen een portret van het Rusland van de late negentiende eeuw — zijn dorpen, zijn provinciestaatjes, zijn kleine ambtenaars en zijn grote landgoederen — maar ook van iets tijdloos: de menselijke behoefte om gehoord te worden, de pijn van onbeantwoorde gevoelens, de troost en het onvermogen van de taal. Tsjechov wist dat het leven zelden een conclusie heeft. Zijn verhalen evenmin. En dat is precies waarom ze blijven.

— *De redactie*

Inhoud

De nieuwe buitenplaats	7
Pijn.....	37
Ouderdom	50
Bij de Maarschalk van de edelheid.....	61
Het uniform van de kapitein.....	70
Het ongeluk.....	83
De dame met het hondje.....	97

1

De nieuwe buitenplaats

Op drie werst van Obroutchanevo stond een reusachtig ijzeren brug. Vanuit het hoog op de oever gelegen gehucht zag je zijn opengewerkte geraamte. Bij mistig weer en op rustige winterdagen, als de lichte ijzeren constructie en de steigers bedekt waren met rijp, bood de brug een schilderachtig, bijna sprookjesachtig aanzicht. Soms reed de ingenieur Koetsjerov, de bouwer van de brug, door het gehucht in zijn tilbury of in een rijtuig. Hij was een brede, zwaarlijvige man met een baard, die een verkreukelde zachte pet droeg. Op feestdagen kwamen de brugwerkers soms naar het gehucht; ze bedelden, plaagden de vrouwen en stalen wel eens iets. Maar dat gebeurde zelden. De dagen verliepen meestal rustig en stil, alsof er geen bouwplaats in de buurt was. Pas 's avonds, als er vuren brandden bij de brug, voerde de wind de

verre liederen van de werklieden mee. Overdag klonk soms het sombere geluid van metaal dat werd geslagen: don... don... don...

Op een dag kwam mevrouw Koetsjerova haar man opzoeken. De oevers van de rivier, het prachtige uitzicht over de groene vallei met zijn dorpjes, kerken en kudden bevielen haar zeer. Ze vroeg haar man een stuk grond te kopen en er een buitenhuis te bouwen; de ingenieur stemde toe. Er werden twintig desjatina's grond aangekocht en op de oever, waar vroeger de koeien van Obroutchanevo graasden, verrees een fraai tweeverdiepingshuis met terras, balkons, een torentje en een vlaggenmast waarop op zondagen een vlag wapperde. Het huis was in amper drie maanden gebouwd en de hele winter werden er grote bomen geplant. Toen de lente kwam en alles rondom weer groen werd, lagen er al paden in het nieuwe landgoed. Een tuinman en twee arbeiders in witte voorschoten spitten rondom het huis. Een fontein spoot omhoog en een glinsterende bol weerkaatste het licht zo fel dat je er niet naar kon

kijken. Het landgoed droeg al een naam: de Nieuwe Buitenplaats.

Op een heldere, zachte ochtend eind mei bracht men van de Nieuwe Buitenplaats twee paarden naar Rodion Petrov, de smid van Obroutchanevo, om ze te beslaan. Ze waren sneeuw wit, fraai gebouwd, glanzend van vel en leken verbazend veel op elkaar.

'Net echte zwanen!' zei Rodion vol bewondering terwijl hij ze bekeek.

Zijn vrouw Stepanida, de kinderen en kleinkinderen kwamen de straat op om te kijken; langzamerhand groeide er een menigte. De Lytchkovs, vader en zoon, kwamen eraan, blootshoofds, van nature baardeloos, en Kozov, een lange, magere oude man met een smalle, lange baard en een haakstok in de hand. Hij knipperde voortdurend met zijn listige ogen en glimlachte spottend, alsof hij alles doorhad.

'Ze zijn wit,' zei hij, 'en dan? Geef mijn paarden maar haver, dan worden ze net zo vet. Zet

die daar maar eens voor de ploeg met de zweep erachter...'

De koetsier keek hem minachtend aan zonder een woord te zeggen. Terwijl in de smederij het vuur werd aangemaakt, begon hij te roken en te praten. De boeren hoorden veel van hem. Zijn bazen waren rijk. Voor haar huwelijk had de mevrouw, Jlena Ivanovna, arm geleefd in Moskou, waar ze gouvernante was; ze was goed en medelijdend en hielp graag de ongelukkigen. Op het nieuwe landgoed zou er niet geploegd of gezaaid worden; men zou er alleen wonen voor het genoeg en de frisse lucht.

Toen de koetsier de paarden wegleidde, liep een troepje kinderen achter hem aan; de honden blaften en Kozov keek spottend knipperend naar de paarden.

'Mooi stel eigenaars,' zei hij. 'Ze bouwen een huis, kopen witte paarden en hebben waarschijnlijk niets fatsoenlijks te eten; mooi stel eigenaars!'

Kozov begon plotseling een hekel te krijgen aan het nieuwe landgoed, aan de witte paarden, aan

de dikke, knappe koetsier. Kozov leefde alleen en arm; hij was weduwnaar. Een kwaal die hij nu eens hernia noemde, dan weer wormen, verhinderde hem te werken. Van zijn zoon, die in een banketbakkerszaak in Charkov werkte, kreeg hij geld voor eten en van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat hing hij rond op de oever of in het dorp zonder iets te doen. Zag hij een boer een boomstam slepen of vissen, dan zei hij: 'Die stam is droog; die valt vanzelf uit elkaar,' of: 'Met dit weer bijt er niets.' Bij droogte voorspelde hij dat het tot de vorst niet zou regenen; bij regen zei hij dat alles in de velden zou rotten en verloren was; en altijd knipperde hij met zijn ogen alsof hij alles al wist.

Op de Nieuwe Buitenplaats brandden 's avonds Bengalese vuren en werden er raketten afgeschoten. Een zeilbootje met rode lantaarns voer voorbij Obroutchanevo. Op een mooie ochtend kwam de vrouw van de ingenieur, Jelena Ivanovna, met haar dochttertje naar het dorp in een rijtuig met gele wielen, getrokken door twee donkerbruine pony's. Moeder en dochter droegen

brede strohoeden die over hun oren vielen. Het was de tijd dat men mest uitspreidde. Rodion, de oude, lange, magere smid, blootshoofds en op blote voeten, met een hooivork over zijn schouder, stond bij zijn vuile, scheefhangende kar en keek verbijsterd naar de pony's. Aan zijn gezicht zag je dat hij in zijn hele leven nooit zulke kleine paarden had gezien.

'De koetsiersvrouw is gekomen,' fluisterde men rondom. 'Kijk, de koetsiersvrouw!'

Jelena Ivanovna bekeek de hutten alsof ze er een uitkoos en hield de paarden stil voor de armoedigste, waar zoveel kinderhoofden -- blond, donker, rossig -- voor de ramen zaten. Stepanida, de vrouw van Rodion, een dikke oude vrouw, kwam haastig de hut uit. Haar hoofddoek was van haar grijze haar gegleden. Ze keek in de zon tegen het rijtuig in; haar gezicht rimpelde en ze glimlachte alsof ze blind was.

'Hier, voor je kinderen,' zei Jelena Ivanovna en gaf haar drie roebel.

Stepanida barstte plotseling in tranen uit en boog diep tot de grond; Rodion boog ook, zodat zijn brede kale kruin en de kaneelkleurige haren zichtbaar werden, en hij raakte bijna met zijn hooivork zijn vrouw in haar zij. Jelena Ivanovna voelde zich ongemakkelijk en reed weg.

De Lytchkovs, vader en zoon, vingen in hun weiland twee werkpaarden van de Nieuwe Buitenplaats, een pony en een kleine dikke Argovische stier, en brachten ze met Volodka, de rossige zoon van de smid Rodion, naar het dorp. Ze haalden de dorpsoudste erbij, namen getuigen en gingen het schadeverloop vaststellen.

'Uitstekend, doorzetten!' zei Kozov knipperend met zijn ogen. 'Laat die ingenieurs zich maar omdraaien. Denk je dat er geen recht is? Uitstekend! Laat de veldwachter komen, een proces-verbaal opstellen!...'

'Een proces-verbaal,' herhaalde Volodka.

'Ik laat dit niet zomaar gaan!' riep Lytchkov de zoon, steeds luider schreeuwend, terwijl zijn gladde gezicht steeds meer leek op te zwellen.

'Wat een mode hebben ze nou weer! Geef ze vrijheid en ze bederven alle weiden. Jullie hebben geen recht het volk te benadelen! Er zijn geen lijfeigenen meer!'

'Geen lijfeigenen meer!' herhaalde Volodka.

'We leefden zonder brug,' zei Lytchkov de vader somber, 'en we vroegen er niet om. Wat hebben we aan een brug? We willen hem niet!'

'Christelijke broeders! Dit mag niet doorgaan!'

'Uitstekend, doorzetten!' zei Kozov knipperend. 'Laat ze zich nu maar omdraaien! Mooi stel eigenaars!'

Ze keerden terug naar het dorp en onderweg sloeg Lytchkov de zoon zich met zijn vuisten op de borst en schreeuwde. Volodka schreeuwde ook en herhaalde zijn woorden. In het dorp had zich intussen een menigte verzameld rond de rasstier en de paarden. De stier keek verward omlaag. Maar plotseling boog hij zijn kop naar de grond en vluchtte bokkend weg. Kozov schrok, dreigde met zijn stok en iedereen lachte. Daarna sloten ze het beest in een stal op en wachtten af.